

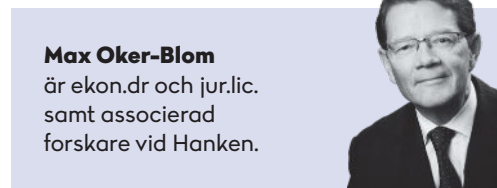
Har regleringen inom EU gått för långt?

Vid sidan av EU:s ekonomiska tyngd har dess regelbaserade beslutsfattande och utveckling ansetts vara en styrka. På senare tid framstår likväl det ständigt växande regelverket som en belastning. Det har hävdats att det skapar ineffektivitet och är konkurrenshämmande.

Det här framgår av Mario Draghis rapport om EU:s konkurrenskraft, som publicerades i september 2024.¹ Den före detta centralbankschefens rapport är ett beställningsarbete initierat av kommissionsordföranden Ursula von der Leyen och utgör grunden för kommissionens så kallade omnibus-lagstiftningspaket. Paketet handlar om hur förenklingen och avregleringen lämpligen kunde verkställas.

Draghis rapport kommenterades av Vesa Vihriälä senaste vår i Ekonomiska samfundets tidskrift varför jag i stort sett förbigår den här.² Däremot behandlar jag kommissionens svar på rapporten och omnibusförslagen litet närmare samt redovisar för generell kritik av dessa. Synpunkter på bland annat förenklingen av hållbarhetsregleringen framgår av intervjun med Företagarna i Finland (s. 48–49).

Utan att gå händelserna i förväg är det uppenbart att en förenkling och till och med en avreglering inom EU är välkommen. Det bör likväl ske så att EU:s mål inte urvattnas, såsom respekt för demokrati,

Max Oker-Blom
är ekon.dr och jur.lic.
samt associerad
forskare vid Hanken.

jämlikhet, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter.

Dramatisk förändring i världen

I sitt anförande inför EU-parlamentet i Strasbourg 17.9.2024³ där han presenterade sin rapport ”The future of european competitiveness” konstaterade Draghi bland annat att världen är utsatt för en dramatisk förändring, som självfallet också berör Europa. Världshandeln minskar, den geopolitiska splittringen ökar och den teknologiska utvecklingen formligen rusar. Det här utgör en utmaning för sedan länge etablerade affärsmodeller.

Enligt Draghi är Europa av alla stora ekonomier mest utsatt för dessa förändringar. Den europeiska ekonomin är den *mest öppna*.

Europa är vidare det *mest beroende* området genom att endast ett fåtal producenter inom EU står för kritiska råmaterial.

Europeiska bolag betalar två till tre gånger mera för elektricitet än företagen i USA och Kina. *Europa ligger därtill efter beträffande teknologitvecklingen.* Endast fyra av världens femtio ledande teknologibolag är europeiska.

Ett stort hinder för europeiska bolag att växa är bristerna i den inre marknaden och en avsaknad av en integrerad kapitalmarknad. En ytterligare fråga i detta sammanhang är hur Europa lyckas med att integrera artificiell intelligens i sin industriella verksamhet.

Det andra området gäller en minskning av koldioxidberoendet i kombination med en ökning av konkurrenskraften.

Det tredje området förutsätter ökad säkerhet och minskat beroende av utomeuropeiska aktörer. Det handlar bland annat om att säkra tillgången till halvledare liksom att öka försvarskapaciteten.

Det är framför allt det första fokusområdet, bristerna i den inre marknaden, som förutsätter förenkling av regleringen eller avreglering.⁴ Det gäller också den gröna omställningen. Onödig byråkrati måste avskaffas.

All EU-reglering stresstestas

Som svar på Draghis synpunkter publicerade EU-kommissionen våren 2025 en förenklingsstrategi. Målet är att minska löpande administrativa kostnader med 37,5 miljarder euro från uppskattade 150 miljarder, som utgör cirka 0,9 procent av bnp. Det skulle enligt kommissionens beräkningar innebära en 25-procentig reduktion i administrativa kostnader för stora bolag. För små- och medelstora företag (SME:er) strävar kommissionen att minska på dessas kostnader med 35 procent.⁵

Under de kommande fem åren planerar kommissionen att stresstesta all EU-reglering för att komma underfund med vilken förenklingspotential det finns och samtidigt kolla upp detta med företag, så kallade "reality checks". Nya regleringsförslag kommer att språkgranskas med hänsyn till enklare språk och effekten detta har på små- och medelstora företag (SME:er). Avsikten är att öka samarbetet med olika medlagstiftare, såsom parlamentet, och prioritera förenklingsåtgärder samt stöda medlemsstaterna när det gäller implementeringen av EU:s reglering i nationell lagstiftning. Avsikten är att minska på de administrativa kostnaderna på medellång och lång sikt.⁶

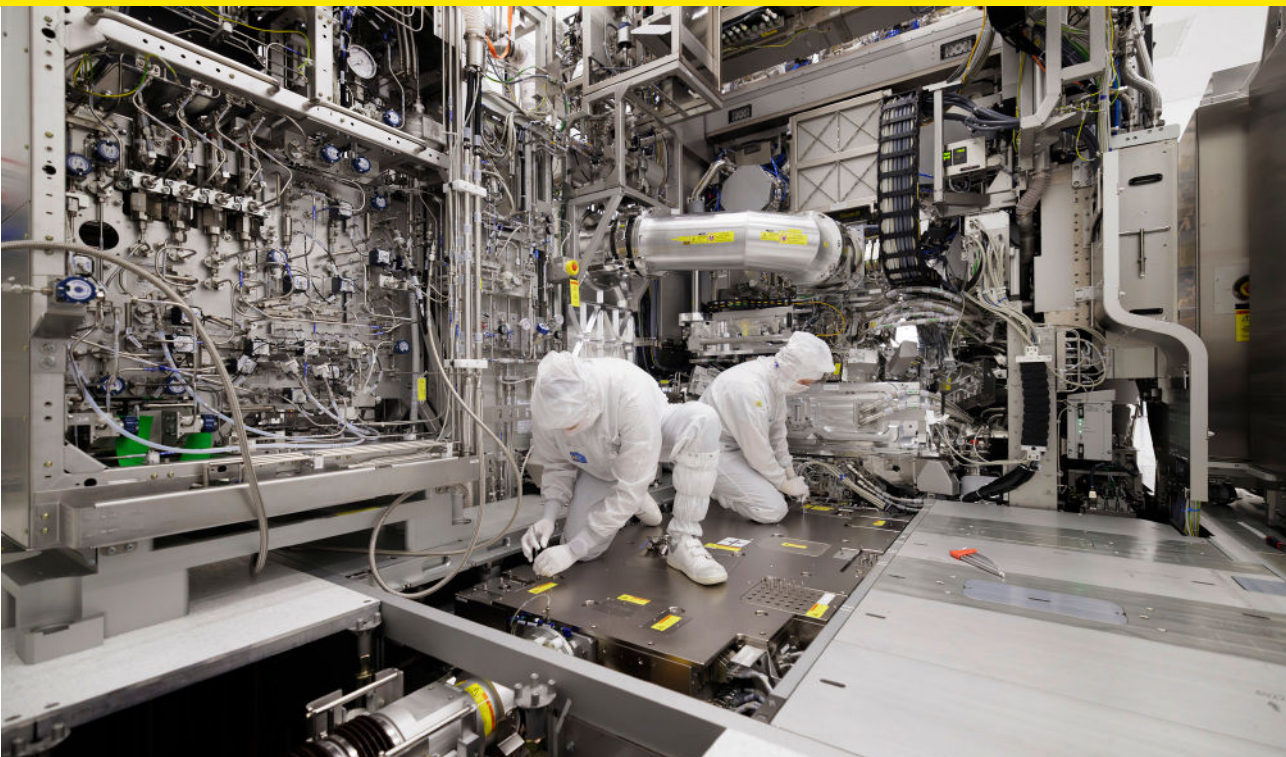
Vid sidan av detta har kommissionen introducerat de så kallade omnibusprojekten, vilka avser att skapa omedelbara administrativa lättnader. Dessa utgör lagstiftningspaket, vilkas avsikt är att ändra flera förordningar och direktiv. Det handlar inte bara om förenkling utan också om att avskaffa en del förordningar.

Rapporteringskrav på stora företag

Det första förslaget av sex är fokuserat på hållbarhetslagstiftning och det så kallade EU-investeringsprogrammet, vilket presenterades den 26 februari 2025, det vill säga Omnibus I och II.⁷ De följande berör den gemensamma jordbrukspolitiken (Omnibus III), en definition för små mid cap-företag (Omnibus IV), försvar (Omnibus V) och kemikalier (Omnibus VI).

Här behandlas förenklingen av hållbarhets- och digitaliseringsregleringen litet närmare. Vad som avses med små mid cap-företag framgår likaså i samband med den senare. Det senaste förslaget i skrivande stund avser alltså en förenkling av regelverket rörande digitalisering (Omnibus VII), som presenterades 19.11.2025.⁸

Det har utlovats förenklingspaket även rö-

rande miljö, säkerhet angående föda, fordon, energiproduktion, skatter och medborgare.

Rapporteringskraven, som alltså berör hållbarhetslagstiftningen, skulle endast gälla stora företag med flera än 1 000 anställda i medeltal och en omsättning på över 450 miljoner euro. Förslaget innebär att de rapporteringsskyldiga skulle minska med omkring 80 procent.

Kommissionen avser också förenkla de så kallade europeiska standarderna rörande hållbarhetsrapportering (European sustainability reporting standards, ESRS). Idén är att märkbart reducera sådan rapportering som inte betraktas som relevant ur hållbarhetssynvinkel. Avsikten är likaså att betona kvantitativ data liksom att göra en klar skillnad mellan frivillig och obligatorisk data.

Rapporteringskyldigheten för mindre företag enligt nuvarande direktiv skjuts likaså på med två år för att ta hänsyn till den nya lättare hållbarhetsregleringen.

Det digitala omnibuspaketet eller -projektet berör dataskyddsförordningen (General data protection regulation, GDPR), förord-

Endast fyra av världens femtio ledande teknologibolag är baserade i EU-länder: ASML, SAP, Schneider Electric och Spotify. ASML är ett nederländskt företag specialiserat på utrustning för mikrolitografi som används vid produktion av integrerade kretsar. Foto: © ASML

ningen om artificiell intelligens (AI regulation) och dataförordningen (Data act) samt cybersäkerhet, som likväl inte berörs här.⁹

Bas för att utveckla AI-system

EU:s starka skydd av persondata har kritiserats för att förhindra utvecklingen av AI-modeller och ansetts bidra till att Europa släpar efter till exempel utvecklingen i USA i detta avseende. Enligt förslaget skall dataskyddsförordningen tillåta bland annat AI-system som avser att upptäcka snedvridningar, det vill säga olika fördomar (biases), och minimera dessa. Basen för att utveckla AI-system skall utgöras av ett så kallat legitimt intresse. Spårningsteknik skall likaså vara tillåten utan datasubjektets samtycke till exempel om det gäller mätning

av aggregerad data och för att upprätthålla service eller säkerhet. Den som kontrollerar data kan också förhindra överdrivna dataförfrågningar alternativt ta betalt för att tillåta användningen av dessa.

Notifieringströskeln för dataintrång ändras från en tröskel på risk till hög risk och tiden för anmälan förlängs från 72 till 96 timmar, det vill säga fyra dygn.

När det gäller AI-förordningen föreslås att de förenklade reglerna skall utvidgas att gälla inte bara små- och medelstora företag utan utvidgas till så kallade mid cap-företag (small mid caps, SMC:er).

Ansvaret för AI-läskunnighet skall ligga på EU-kommissionen och medlemsländerna, inte på dem som tillhandahåller systemen eller tillämpar dem. Om de som tillhandahåller AI-system bedömer att de inte tillhör högriskkategorin behöver dessa inte anmälas för registrering i EU:s databas. Vidare utvidgas användningsmöjligheterna av de så kallade AI-sandlådorna. EU:s AI-kontor skall också tillhandahålla en EU-omfattande sandlåda för testning år 2028, för att nämna några förenklingar eller lättnader.

Regelverket rörande data koncentreras till två förordningar, det vill säga dataskyddsförordningen och dataförordningen, varigenom tre förordningar bortfaller. Härigenom hoppas man minska på administrativa kostnader och rättslig komplexitet. Man vill vidare försäkra sig om tillgången på data för forskning och vid allmänna nödsituationer. Reglerna angående företagsshemligheter stärks. Strängare villkor införs mot avslöjande och rörande skydd mot missbruk och vidare förmedling. Detta gäller också skydd mot tillgång för tredje länder till icke-personlig data. Fri tillgång skall vara huvudregel beträffande återanvändning av myndighetsdata. Här tillämpas licensieringsprinciper.

Fyra principer för revidering

Kommissionens förenklingsförslag har självfallet inte accepterats utan kritik. Det har bland annat hävdats att i stället för att reglerna blivit klarare och enklare att tillämpa så urvattnar en del av dem EU:s standarder och därigenom har kommissionen missat själva avsikten, menar man, med förenkling, det vill säga att minska kostnaderna medan den relevanta standarden bevaras.¹⁰

Frågan är inte om huruvida EU bör förenkla utan hur förenklingen sker. Här föreslår **Claudia-Dominique Geiser**¹¹, expert på EU:s ekonomiska politik, fyra principer, som borde följas då kommissionen fortsätter att revidera regelverket. De är att målet är tydligt, att endast sådan reglering förenklas som är relevant, det vill säga sådan som skapar höga kostnader och liten nytta, och utan specifik hänsyn till ämne, att ineffektiviteten bygger på bevis samt att förändringsförslagen förankras på förhand. Det sistnämnda innebär större tidsåtgång, men är väl värt med tanke på hur många av förslagen som fortsatt i dagsläget är anhängiga i parlamentet.¹²

Vad förankringen ännu beträffar verkar det som om förenklingen hamnar i spänningsfältet mellan konservativa grupper samt de gröna och socialisterna speciellt då det gäller hållbarhetsregleringen. De senare misstänker de förra för att passa på att avskaffa regler som dessa redan från första början motsatt sig, medan de förra i själva verket påstås se sin chans att urvattna de regler som de senare med möda lyckats få igenom. Förtroendet har med andra ord initialt varit litet för en förenkling just gällande denna regleringsförändring.

Det är likväl skäl att märka att regel-förenklingen, som kommissionen tycks ha gjort till sitt huvudverktyg, för att öka unionens konkurrenskraft inte allena räcker. Det krävs också att man satsar på innovatio-

ner, fördjupar den gemensamma marknaden och försäkras om politisk stabilitet, vilket självfallet är nog så utmanande med det pågående kriget i Ukraina.

Avslutande reflektioner

Trots att förenklingen av hållbarhetsregleringen åtminstone ur företagssynvinkel utgör en uppenbar lättnad har den utsatts för livlig diskussion i EU-parlamentet, som jag påpekat ovan.

I och med att små mid cap-företag också omfattas av AI-förordningens förenklade reglering kan man väl också säga att denna tjänar de mindre företagen. Framtiden får utvisa hur förenklingen utfaller i praktiken.

Om de ovan framförda principerna rörande tydlighet beträffande mål, relevans, bevis angående ett förenklingsbehov (evidence based) och förankring tillämpas på revisionen av EU:s regelverk så har man väl skäl att vara något så när optimistisk om ett konkurrenskraftigare EU. Den nyligen ventilerade tanken om att EU i huvudsak borde operera med förordningar och nationell lagstiftning och minska på användningen av direktiv är säkert också något som borde undersökas närmare.¹³ Det skulle självfallet bidra till en minskning av regelverket, men kan naturligtvis påverka fördjupningen av den inre marknaden liksom harmoniseringen. Det är likväl avgörande att förenklaringsarbetet är kontinuerligt och fortsätter också på längre sikt.

¹The future of European competitiveness, Part A/A competitiveness strategy for Europe, September 2024, https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en

²Vesa Vihriälä, Ett reformprogram värt att ta på allvar, Ekonomiska Samfundets tidskrift 1/2025 s. 20-25, [https://www.ekonomiskasamfundet.](https://www.ekonomiskasamfundet.fi/wp-content/uploads/2025/04/EST-1_2025-sidvis-20-25.pdf)

[fi/wp-content/uploads/2025/04/EST-1_2025-sidvis-20-25.pdf](https://www.ekonomiskasamfundet.fi/wp-content/uploads/2025/04/EST-1_2025-sidvis-20-25.pdf)

³Address by Mr. Draghi – Presentation of the report on the Future of European Competitiveness – European Parliament – Strasbourg – 17 September 2024.

⁴Se rapporten i not 1 s. 6 där Draghi bl.a. konstaterar "... innovative companies that want to scale up in Europe are hindered at every stage by inconsistent and restrictive regulations." Se också s. 8 : "More than half of SMEs in Europe flag regulatory obstacles and the administrative burden as their greatest challenge."

⁵Claudia-Dominique Geiser, Cutting Red Tape, Preserving Standards: Rethinking the EU's Omnibus Agenda, October 2025, Bertelsmann Stiftung.

⁶Aa.

⁷Directive of the European Parliament and of the Council amending Directives (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as regards the dates from which Member States are to apply certain corporate sustainability reporting and due diligence requirements.

⁸COM(2025)836 och COM(2025)837.

⁹Se en utmärkt sammanställning av Bohdana Kopyl och Sina Mindus Amini, The Digital Omnibus: Targeted Amendments to the EU Digital Rulebook, Snellman 2025. Se också Philipp Hacker, Robert Kilian, Jana Kostas, "Simplifying" European AI Regulation: An Evidence-based Study, Bertelsmann Stiftung, November 2025. Här ger skribenterna förslag till förenklingar, som tidsmässigt passar bra in i EU:s process.

¹⁰Se hänvisning i fotnot 5.

¹¹Se fortsatt fotnot 5 s. 1 och 4.

¹²Geiser s. 9 och 10, Annex: Overview of Omnibus proposals, status and next steps.

¹³Något som bland annat föreslagits av nobelpristagaren och ekonomen Bengt Holmström i en tv-intervju 27.11.2025. Detta påminner ju om situationen i USA.